

הלכות חל המועד סימן תקמה

מה יאכל, כותב (יג) ומוכר לאחרים כדי פנקסו. הגה (יד) *או שיהיה לו הוצאותיו (טו) יותר (כ) בנחה לשמחת יום טוב (טו). (טז) ואם קטן כדי להניח במועד, ככל ענין שרי (סמ"ג). (יז) ואינו אסור רק הכתיבה, אבל עשוקן (יח) שרי (כ"י בשם תוספות): ד (יח) מותר לקחת (י) חשבונותיו ולחשב יציאותיו: הגה (יט) והוא הדין הפתחים שפולין על משכונות שרי (הגהות מרדכי סוף פרק מי שהפך כלו ביהר"ל): ה (כ) מותר לקחת שטר קדושין ושטרי (כא) פסיקתא, גשין ושוכרים.

ה חסותא, כהני
 קר"ף תרא"ש שם
 פולין נרמזים כהני
 ר השנים רצין אים
 נטר חסותו הנקרא
 כמעשה
 הדין
 ותק"ף"א פתח ושטא
 לא יקר רצון מוטו
 ו משנה שם

באר היטב

טובא, מ"א. ועין ט"ו: (ה) בנחה. עמ"א, ועי' סימן תקמב ס"ק א: (ו) שרי. הנה לערך המועד, אבל שלא לערך המועד ודאי אסור אפלו העשירה, ט"ז, ע"ש. כתב הג"א: הא דשרי לקחת ולטות, דוקא כשלא כן מלאכתו במועד; וכ"י פתח דאפלו כן מלאכתו שרי פיון דדבר מצוה הוא. וכתב הג"א: ונ"ל דאם א"ע להניח במועד אסור לו לקחת הואיל וכן מלאכתו במועד לא שרינן לה משום שימעה פנקסו בנות, ועוד, דקא פלא הכי י"א דדוקא פשאין לו מה יאכל שרי, עכ"ל: (י) חשבונותיו. ואם הם פתוחים כבר רק נדפסים וחסים בידה לא יעשה ע"י אמן וינאל אבל עושה ע"י א"י, ע"ש. ועי' לעיל סימן

שערי תשובה

התקן בורח ופנימיה של רבים, ע"ש. ועין בסי' שאח"כ שיש חילוק בין מחיקה באמצע השנה ובין בסוף הנחה. ועין במ"ר הקציעה שאסור להדפיס ספרים אף ע"י פועל א"י, אבל לזכר האותיות נקרא אפלו על ידי ישראל, ולקשר האותיות המספרות שלא יתקדו אסור, וכן אסור להקריד האותיות מחברי סוברים אחר התפסה להקדים אל מקום קבוע המספרים, ע"ש. וע"ש שקטב דכל הדין דשרי לקחת חסות ותר"מ והוא שרי נמי כל מעשה חקונן, וע"ש ע"י כסית שנגמרה סמוך לרגל ולא היה שחית לתקן וצריך לה במועד, בפשה העמודים ע"י א"י ותפנית היריעות ע"י ישראל, ולא פגי בלא"ה; וקדוחות שצריכין במועד עושה לה בית מעשה הקדוש וקובעים ג"כ; ותפלין עושה להם ביום ויריעות וקשרים וכל צרכיהם, ובכ"א"ה לא חזו מידי; ושאר ספרים כתובים או נדפסים וחסים בידה לא יעשה ע"י אמן וינאל אבל עושה ע"י א"י, ע"ש. ועי' לעיל סימן

משנה ברורה

הל'כשו אחר המועד⁽¹⁾, וכפ"ל: (יג) ומוכר לאחרים וכו'. הנה, (יז) אפלו האחרים אינם לוקחים אלא להניח אחר המועד שרי, ולא גרע משאר מלאכות שרי לבעלי הבית לשפר לזה פועל שאין לו מה לאכל, וכדלעיל בסימן תקמב סעיף ב: (יד) או שיהיה לו וכו'. רוצה לומר, אפלו יש לו מה יאכל דבעלמא אסור לעשות מלאכה, (טו) תבא דהוא מצוה מקלו כדי שיהיה לו יותר וכו'⁽¹²⁾, (טז) אבל אפן זה אין להקל רק היכא דהקונה לוקחו כדי לקום מצות תפלין פחלה המועד גופא, אבל לא פשלוקחו בשביל אחר המועד. ועין בבאור הלכה: (טז) יותר ברה לשמחת יום טוב אבל פשאין צריך גם לזה, שהוא עשירי, (יז) אסור לקחת ולקח שכרי⁽¹³⁾, אבל לקחת בתנאם בשביל חברו כדי שיהיה יוכל לקום בתל המועד מצות תפלין, דעת השו"ע דשרי, (יח) ואלאחר המועד לכלי עלמא אסור: (טז) ואם קטן כדי להניח במועד, אף דמתחלה מרי גס'כו דתכון כדי להניח במועד, זה קאי (טז) אדברי המתבר שכתב בריש הסעיף 'כותב אדם תפלין ומזוחות לעצמו, משמע מזה דלאחרים לא יציר שום הטר אם לא שאין לו מה יאכל, על זה כתב דהוה דוקא בשביל אחר המועד, אבל כשכותב לאחר (כ) כדי להניח במועד גופא מותר אף בשביל, בין יש לו מה לאכל בין אין לו מה לאכל, (כא) וזהו מה שסיים 'בכל ענין שרי'⁽¹⁴⁾: (יז) ואינו אסור וכו'. קאי (כג) לכותב כדי להניח אחר המועד דאסור בשביל אלא אסורין אין לו מה יאכל, וזהו דבר האבד, (כג) שמה ישפוק⁽¹⁵⁾, ואם אינו דבר האבד אסור, אלא אם כן הוא לערך המועד, שצריך לחשב מה שמוציא על המועד, אבל אז אינו שרי לכלי עלמא פי אם מעשה הדין, כמו שכתב סימן תקמז, ועין לעיל סעיף קטן ד, ועל-פן יראה לכתב אותן בכתב משי"א. ואם חשבונותיו פתוחים כבר רק שרוצה לסדרם, אסור במועד, ואפלו בשאינם פתוחים מכבר, יראה על-כל-פנים שלא לכון אותם במועד [א"ר]: (יט) והוא הדין הפתחים שפולין על משכונות שרי וכו'. דהיי דבר האבד, שמה ישפוק, ופשוט דהוא הדין הסחורות שמתר למכרן בחלה המועד בגוף שהם לערך המועד, וכפ"ל בסימן תקלט סעיף י ויא, מותר החנוני לכתב ההקפות שמוקי כרי שלא ישפוק⁽¹⁶⁾: ה (כ) מותר לקחת וכו'. הטעם בכל זה, יש אומרים משום (כד) דכל דבר המונחמן תדיר, אף על-פי שכל פעם ופעם הוא דבר פשוט, כפ"ל ברי' (כז) ואפשר דמקרי ערך המועד הואיל שדבר זה צריכין להם במועד. ויש אומרים משום (כז) דהיי דבר האבד, פן ימותו העדים או ילכו למדינת הים או ימותו הנחתן או הפיתחין: (כא) פסיקתא. הוא כמו פתיחת תנאים

באור הלכה

יאכל, לאו דוקא בענין זה, דהוא הדין בשאר מלאכות אם אין לפועל מה יאכל מזה לו לעשות כדי פנקסו, וכמו שכתב הרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב הלכה כד, ושם מודה הרא"ש והשו"ע להרמב"ם דדוקא באין לו מה יאכל, ועין לעיל בסימן תקמב בבאור הלכה, ועין שם במשנה ברורה דדוקא בענין נדע עוד, הקדמת הסוכרים לעיל בסימן תקמב דאין לו מה יאכל הינו דאין לו כדי צורך לשמחת יום טוב דהינו פשוט וכן, מפילא הוא הדין בענינו, אפלו לדינת הבית יוסף שהענין לשון הרמב"ם לרובא חסות שריין לו כדי צורך ליום טוב, וברמ"א שהיוסף או שיהיה לו וכו'. הינו אפלו יש לו בשו"ע וכן אף הוא בענינים מותר לו לקחת כדי שישימור ויהיה לו יותר בנחה לשמחת יום טוב [נשמתי אדם בכלל קו את ד:]* או שיהיה לו הוצאותיו יותר בנחה וכו'. משפטיהם הענין משמע דקאי אלמעה, ואם כן היכי דבאין לו מה יאכל קל בודאי שרינן לאחרים אפלו בשביל אחר המועד ונבשר דישם הענין המתבר כל לשון הרמב"ם, והוא קבירא לה לדינת הבית יוסף דבחה המועד אין להניח תפלין, כן הוא הדין מה דסיים הרמ"א הוא גס'כו באפן זה [וכנה אפי שפיר מה דסיים אחריוף קאם קטן כדי להניח במועד וכו']. וכן משמע מהפג' אברהם סעיף קטן י, אבל פי מענינו

שער הציון

(יז) פשוט: (טז) אחרונים: (טז) בן מוכח מהטור, ואויל לשיטתה דחלה המועד חבב בתפלין, עין שם: (יז) פשוט, וכן כתב המאמר דרד"ק, ודברי הרמ"א שכתבנוף וכו' לקחת: (יח) דלהטור מוכח פתחא דבריו דהוא רק במועד, וקבירא לה דרבי מאיר דשרי באחרים, ורבי יוסי נמי דסבירא לה פתחה בזה, דהוא לא אפי אלא לאפול, אפי במועד גופא, וכל'שפן להרמב"ם דרבי יוסי לאהמורי אפי, כמו שכתב הר"א בבאורו, והדידה אין להקל כלל, באחרים בודאי אסור (ובפרט דהדידה כל הענין לענין תפלין הוא רק אלאחר המועד, וכן שכתב בבית יוסף, ורבי יוסי פליג על רבי מאיר בזה), אף נפקא מינה לענין טוה ציצית לאחרים במועד פתחים כדי לקום הסעודה, דלהטור שרי להרמב"ם אסור: (יט) פן מוכח להקטין בבית יוסף: (כ) הינו להנהיגם להניח תפלין בחלה המועד: (כא) אבל אין הפננה דמותר אפלו לצשיר גמור שאין צריך אפלו להנחותה, פכבאר בטור ושלט' גבורים בשם ריא"ז, וכן כתבו הפאמר מדברי והאלה רבה לדינא, ועין שם שפשארו על הרמ"א בקשוא, וכפי מה שפרשנו תרין הכל: (כג) כן פרשו כל המקורשים, שלא קטיו שדבריו המודין: (כז) ט"ו, ועין שם שדעתו דלדינת הרוקח ונרמזים אף בדרב האבד צריך לשנות בתיבתו פיון דאין כאן הקסד אם ישנה⁽¹⁸⁾, אם לא שפתיכתו הוא לערך שקמת יום טוב אז אין צורך לשנות. ועין לקטן סעיף ז: (כז) רבי'ש ששם נר"ן, וכן מוכח מהרמב"ם: (כח) פרי מגדים, וממלא מותר אף מעשה אפן, מפל קקום הנכון לכתב משי"א וכי מהפג' אברהם סעיף קטן יו משמע שאין סוכרין כן, חזן מגשין: (כז) הוספות:

תְּלֻמֹת חַל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקְמָה

ביאורים ומוספים

ולגבי האיטור לתלוש עשבים בבית הקברות במועד (המובא בשו"ע לקמן (סי' תקמו ס"ב)), הביא במשני"ב שם (ס"ק כה) מחלוקת אחרונים אם מותר במועד לתלוש עשבים אחר הקבורה כפי שנהגים וזכר לתחיית המתים, שהא"ר התיר מפני שהוא זכר לתחיית המתים, אך המאמר מרדכי כתב שמשמעות השו"ע שאפילו זכר לתחיה אסור, וכתב המשני"ב שם שהמנהג הוא שלא לתלוש במועד, ומבואר שלא הותרה מלאכה לצורך קיום מנהג זה.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּהַרְי דְּבַר הָאֲבָד, שְׁמָא יִשְׁכַּח¹¹⁷.

17) מדין זה הוכיח הביה"ל לעיל (סי' תקלו ס"א ד"ה דבר האבד), שההיתר לעשות מלאכה לצורך ספק 'דבר האבד' אין זה מטעם שספק דרבנן לקולא, שהרי מקור הטעם כאן 'שמא ישכח' הוא מהרשב"א הסובר שמלאכת המועד אסורה מדאורייתא. ובטעם הדבר כתב החו"א (א"ר"ח סי' קלד ס"ק ד), שכאשר הדבר בספק אם יאבד הרי הוא לענין הדין כאבוד בודאי, כיון ששקדו חכמים לחוס על ממון ישראל, שהרי מצאנו שיש מצות השבת אבידה גם באופן זה שהוא מונה במקום שספק אם יאבד.

[שעה"צ ס"ק נג]

כִּינֵן דְּאִין קָאן הֶפְסֵד אִם יִשְׁנָה¹¹⁸.

18) ולדעת השו"ע אין צריך שינוי, כפי שמתבאר מדבריו להלן (סי' 118), שכל מה שמותר מותר בלא שינוי, וכך מתבאר מדברי השעה"צ לעיל (סי' תקלו ס"ק מז) שכתב שלדעת השו"ע אינו חייב לשנות גם אם יכול, ולא התנה שהיינו דוקא אם יהיה הפסד בשישנה, ולכן פסק שם השו"ע שכשמוותר לטחון ולברור היטים עושה כדרכו, אכן, כתב גם שם שלדעת הרמב"ם צריך לשנות במה שיכול.

[משנ"ב ס"ק יט]

מִתֵּר הַתְּנוּנֵי לְכַתֵּב הַתְּקֻפּוֹת שֶׁמִּקִּיף כְּדִי שְׁלֵא יִשְׁפַּח¹¹⁹.

19) וגם אם שילם הלקוח את עלות המוצר ונשאר חייב רק כשיער הרווח, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ז הע' כ) שאין טעם לאסור מטעם שנחשב רק כמניעת רווח, אלא כיון שהתירו לכתוב, אין חילוק בין הקרן לרווח והכל נדון כקדן שאם לא יכתוב יפסיד, והרי זה 'דבר האבד'.

[משנ"ב ס"ק כ]

אֶף-עַל-פִּי שֶׁקָּבַל פְּעַם וּפְעַם הוּא דְּבַר פְּרָטִי, קְצָרְכִי רַבִּים וְשִׁיבָא¹²⁰.

20) ולענין נטילת הלואה מהבנק או שאר עסקי בנקאות במועד, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ח הע' ח) שאף שבכל פעם הוא צורך פרטי שבין הבנק ללקוח, מ"מ כיון שמדומן תדיר נחשב כצרכי רבים. אלא שהוסיף, שיתכן שמנהל הבנק חייב להודיע שעובדים רק בשביל דברים המותרים במועד. והוסיף, שהואיל והוא ענין פרטי והוא רק דומה לצרכי רבים, רצוי לכל ירא שמים שאם יש ביכולתו לווה במועד מחבירו ולא מהבנק. וראה עוד לעיל (סי' תקלט ס"ק מז) מה שכתבנו בזה.

[משנ"ב ס"ק יב]

יִלְלָבְשׁוּ אֶתֶר הַמוֹעֵד¹²¹.

11) ואף שלענין הגדה ספר תורה שעל ידי כך מקיים מצות כתיבת ספר תורה, לא הותר להגיה במועד אלא אם כן יש צורך בספר תורה לקרוא בו במועד (כמבואר ברמ"א לעיל (סי"א)), מ"מ לענין ציצית התירו לטוותה אף אם זקוק לה רק אחרי המועד. והעיר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ז הע' קעה), שמדברי הפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) נראה שטעם הדבר הוא משום שציצית היא מצוה רבה, ולכאורה יש לתמוה שהרי בספר תורה נאסר אף שמיד מקיים את המצוה, ואילו בציצית אינו מקיימה אלא לכשילבשה.

[משנ"ב ס"ק יז]

הִקְלוּ כְּדִי שְׂיִהְיֶה לוֹ יִתֵּר וְכוּ'¹²².

12) כל מקום שנוכר לשון זה של 'וירציא יותר' לשמחת יום טוב, כתב לעיל (סי' תקלט ס"ק טו) שאין צריך להוציא את כל הרווח לצורך החג, אלא די במקצת.

[משנ"ב ס"ק יט]

אָבָל קְשָׁאִין צְרִיף גַּם לָזֶה, שֶׁהוּא עֲשִׂיר, אֲסוּר לְכַתֵּב וְלִקְחַ שְׂכָר¹²³.

13) והביא בביה"ל לעיל (סי' תקלט ס"ד ד"ה אבל) מדברי הט"ז, שדוקא למי שמופלג בעשירות אין מתירים לסחור במועד, אבל לשאר אדם מותר לסחור וירציא יותר לצורך המועד, כיון שבומנינו נחשב הכל כדי חיו, אמנם כתב שם שהנהר שלום מפקפק על דברי הט"ז.

[משנ"ב ס"ק יט]

וְזֶהוּ מֵה שְׁשִׁים 'קָבַל עֲנִין שְׁרִי'¹²⁴.

14) ובשעה"צ (ס"ק בא) הוסיף, שההיתר האמור כאן אינו אלא בשצריך להרווחה, אבל לעשיר גמור אסור לכתוב לצורך אחרים בשכר, וכן לעיל (סי' תקמד ס"ק ו) אסר לבנות בית כנסת על ידי מעשה אומן אפילו אם צריכים להתפלל בו במועד [אפילו אם עושה כן בחיוב]. ובטעם הדבר שדוקא לצורך מצוה של עצמו התירו ולא לצורך אחרים, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ז הע' קסד) שמצוה שמקיים מעצמו הרי מחויב להוציא עליה ממון ודרכו להוציא ממון כדי שיוכל לקיימה, משום כך נחשב ביטולה כהפסד ממוני, אבל מצוה של אחרים שעליה אינו מחויב להוציא ממון, אין ביטולה נחשב אצלו כהפסד ממוני.

[משנ"ב ס"ק יז]

אָבָל עֲשִׂיתִן שְׁרִי¹²⁵, וְהַפְּעַם, דְּכִינֵן דְּצָרְף מְצָה הוּא לֹא גְזוּר¹²⁶.

15) ועשייתן המותרת, כתב הערוך השלחן (ס"ט) שהיינו הכנסת הפרשיות לבתים ותפירת הבית, וכן לחתוך את הרצועות ולהכניסן בתפילין, אבל עשיית הבתים עצמם אסורה (אלא אם כן צריך אותם למועד), כיון שהיא טירחה יותר מבתיבת הפרשיות.

16) מבואר מדבריו, שלצורך מצוה התירו במועד, והרמ"א לעיל (סי' תקמד ס"א) ובמשני"ב (שם ס"ק ו) כתבו לענין בניית בית הכנסת שלא הותר לבנותו במועד במעשה אומן, אפילו אם אין להם מקום אחר להתפלל בו. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק טז).

תְּלוּבוֹת חוֹל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקְמָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כא]

הוא כמו קְרִיבָת הַתָּאִים בְּמִנְיָהּ.⁽²¹⁾

(ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמי תעג). אם יש צורך להנציח אירוע מיוחד כגון שמחה משפחתית וכדו', מותר משום דבר האבדו' לצלם במועד.

אכן, לצלם במצלמה דיגיטלית, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם) שיש הטוענים שבמצלמה דיגיטלית עם מסך שבו נראית התמונה מיד, יש להתיר לצלם משום שמחת יום טוב שיש בראיית התמונה, וגם מצד איסור כתיבה אין לאסור, כיון שהצילום במצלמה דיגיטלית הוא מעשה הדייט כמו הקלדה על גבי המחשב [ראה להלן]. ולמעשה הניח בצ"ע אם הנאה מועטת כזו יש בה טעם להתיר אפילו מעשה הדייט במועד.

ולענין אם מותר להקליד על המחשב במועד, וכן אם מותר להשתמש בטלפון בעל צג מספרים או מדחום דיגיטלי, דעת השו"ת באר משה (הובא בש"כ פס"ז הע' ריא) שמוותר [הדושי"כ כתב שהטעם הוא משום שהוא כתב שאינו עומד להתקייב, המבואר ברמ"א לקמן (ס"ז) שמוותר לכתבו במועד]. וכן דעת הגר"י אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה שם, תעמ' תשנ"ג) שאין זו כתיבה ומותר לעשות כן במועד, ומיזם כתב שאם יש לו טלפון אחר עדיף להשתמש בו. ולדעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם) נחשב כתיבה במעשה הדייט המותרת לצורך המועד. ולענין שבת, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שמ ס"ק ת).

ולענין הקלטה ברשמקול [שייפ], דעת הגר"י איערבך (שש"כ פס"ח הע' קכז) שאסור להקליט במועד באמצעותו על קלטת, כיון שעל ידי ההקלטה מקבלת הקלטת שם כלי, אלא אם כן עושה זאת לצורך 'דבר האבדו' או לצורך המועד, ולשמור נתונים על גבי דיסק, כתב הגר"י נדבירט (שם) שלדעת הגר"י איערבך יאסר הדבר משום בונה, כיון שעל ידי אהסנת הנתונים בדיסק מקבל הדיסק שם כלי, מאידך, דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר הזכרון מבקשי תורה שם עמי תסה-ד) שמוותר להקליט במועד על קלטת, כיון שאין זה נחשב ככתיבה. וראה עוד להלן ס"ק מר לענין סוגי כתיבה שאינה מתקיימת.

(24) ובאופן שאגרת השלומים תגיע ליעדה לאחר המועד, כתב הערוך השלחן (סי"ב) שלכאורה היה צריך להיות הדין שאסור לשלחה במועד, אלא אם כן נאמר שלשולח יש הנאה מכך שעלה אגרת, ומשום כך נחשב הדבר כצורך המועד גם אם לא תגיע ליעדה במועד, ותשאר בצ"ע בסברא זו, ומיזם מסקנתו להתיר מטעמים אחרים [יענין שם].

(25) וילדים החפצים לצייר במועד להנאתם, דעת הגר"י אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה שם עמי תשנ"ב) שיש למועדם מכך.

(26) ואם יבול לדרוש בשלומי באמצעות הטלפון, דעת הגר"י אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה שם עמי תעד) שעדיף לדבר בטלפון מאשר לכתוב מכתב.

ולענין כתיבת הקדשה על ספר שניתן במועד לבר מצוה וכדו', דעת הגר"י קרליץ (ספר הזכרון מבקשי תורה שם עמי תשנ"ב) שכיון שההקדשה מביאה שמחה, הרי היא כאגרת שלומים שמוותר לכתבה במועד, אכן לא יאריך בדברים מיותרים ויכתוב רק את הנצרך והמשמח, וכן לא יכתוב תאריך.

(21) ובמינוי שאין כותבים בשטר היתנאים את פרטי ההתחייבויות אלא כותבים 'במדובר', דעת הגר"י אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמי תעב) שאם כבר עשו קנין על ההתחייבות של הצדדים וכתבו על כך ויזכרו דברים בנהוג, ורוצים לעשות במועד את מסיבת התנאים, מן הראוי למלא את שטר התנאים לפני המועד, והגר"י קרליץ הביא (חוט שני חול המועד עמי רמז הע' כ-כא) שביהמ"ד של הגר"י ראובן יוסף גרשונוביץ אמר החזו"א שלא יכתבו את היתנאים ויסמכו זה על זה, ועוד הביא שם שחמיו של הגר"י קרליץ כשהיה עורך 'תנאים' במועד הכין את השטר קודם המועד, והעדים חתמו במועד. הוסיף שם, שמיזם אם לא כתבו קודם המועד, בכדי לחזק הענין של השידוך להראות שהשידוך טהור ומחוקק, יש לכתוב 'תנאים' במועד אף אם הצדדים מוותרים על כך, וכך מנהג העולם, ומיזם יכתבו רק שטר אחד, ולא שניים כבשאר ימות החול.

[משנ"ב ס"ק כה]

מְתֵר לְכַתֵּב עָלָיו גְּזֵרוֹת הַדִּינִים.⁽²²⁾

(22) והוסיף הגר"י איערבך (שש"כ פס"ח הע' נו) שגם יורדים לנכסיו במועד, ובזמן שבית המקדש קיים מתבאר בנמי (מועד קטן יד, ב) שאף מלקים אותו במועד, ואף על גב שעל ידי כך מתבטל הוא ממצות עשה של 'שמחת בחגך', מיזם כדי שתהיה לו כפרה מותר להלקותו.

[משנ"ב ס"ק ל]

וּכְמַעֲשֵׂה הַדִּיט הוּא⁽²³⁾, וּמִקְרֵי צִדְקָה הַמוֹעֵד⁽²⁴⁾ קָצַת⁽²⁵⁾ מִה שֶׁשָּׂאֵל בְּשֵׁלוֹם הַבְּרוּ⁽²⁶⁾.

(23) ולענין הדפסה במדפסת, דעת הגר"י איערבך (שש"כ פס"ח הע' ריא) שאסור להדפיס במועד במדפסת כל שאינו 'דבר האבדו' או צורך המועד, כיון שבלהיצת כפתור הרי הוא עושה מעשה ממש. ולדעת הגר"י קרליץ (חוט שני חול המועד עמי רמז ו-קצב) נחשב הדבר אף כמעשה אומן, שכל מלאכה שהוצאה נראית כמעשה אומן, אף שלא נצרך העושה לאמן את ידיו אלא משתמש במכונה הפועלת את האומנות, מצטרפים מעשי האדם עם המכונה והרי זה כעושה בעצמו מעשה אומן. [ולענין כתיבה במוכנת כתיבה, ראה דעת הגר"י איערבך (שש"כ שם הע' רט) והגר"מ פיינשטיין (ספר זכרון שלמה הל' חול המועד ס"ק ל)].

ולענין צילום במצלמה, דעת החזו"א (הגר"ח קניבסקי בשמו, ארחות רבנו ח"ב עמי קכב) שאסור לצלם במועד, והטעם שלא נחשב כ'דבר האבדו' גם כשמדובר באירוע שלא יחזור על עצמו, ביאר הגר"י קרליץ (חוט שני חול המועד עמי רמז) שדבר האבדו' היינו כשההפסד הוא בנזק החפץ, ולא בשאין שום דבר שעלול להיפסד אלא שרוצה להנציח אירוע בתמונה. מאידך, דעת הגר"י איערבך (שש"כ פס"ז הע' קה) שכשיש הזדמנות שלא תחזור אין איסור בצילום [במצלמת פולס] משום כתיבה, כיון שאין העין רואה כל שינוי בפילם לאחר הצילום, וכן לדעת הגר"י אלישיב

הלכות הל המועד סימן תקמ"ה

באר הגולה יז

פסח הרי"ף
תרא"ש ותרמ"ב
מבשרתלמי ח' בית
ד"ר יהודה יהודה
ס"ב

(כב) ד'תיקין, מתנות, פרוזובולין, אגרות-שיום ואגרות-מיון (פרוש שטרי פסיקתא, שאדם פוסק לתת לבנו או לבתו קף וקף, ופרוש ד'תיקין, שטר צנא, דא תהא למיקם ולתיות, פרוז פרוזובול, פרוז ביילי ובטי, פלוזר, תקנת המלכה (כג) שלא יאבד ממנו וסגנה ללנה שמיצא מי שגלגלו, ופרוש אגרות-שיום, ששמו בית-דין נכסי לנה תנתם למלכה, ואגרות-מיון, ששכרו בית-דין את הערקע למוון האשה וכתבו וכתבו מעשה בית-דין על זה; אי נמי, מי שקבל עליו להיות את פת-אשתו, שטרי תליצה (כד) ומאומין ושטרי (כה) ברורין (כו) ופסקי-דינין: הגה (כז) ומתן לכתב (כח) כתבה במועד (כל ז', כט) ויש (ס) אוסרים (ס"ט), (ל) ואגרות שאלת שלום שאדם שולח לחברו, *ואפלו על דבר פרקמטיא (לא) שאינה אבודה. (לב) * ויש אוסרין (לג) בשאלת שלום (ס"ד בשם ה"ג) (לד) ונתנה

שערי תשובה

באר היטב

פרוצה לסדרם, אסור, ריב"ל, מ"א: (ז) אוסרים, וחספת תפחה שרי אף שיש להם ס"ת אחרת, ע"ש שכתב בדברי הפמ"א, ושיב כתב ח"ל כיון דיש מנהגי צדור שרשיית בידו לבדו לעשות לא קרי צדרי רבים כמיש פמ"א, אף דמיש כיון שצדור סגנה לתמן ספר שאינו קנה, ורוקא להגיה אות אחת שלמה דהוי מעשה אמן, אבל לתמן תלפת הכיף למשך ע"י כעס דיל לאו כעשה אמן הוא ולדור, ע"ש, וכן נראה ממשית לתמן מתשובת רדב"ו:

באור הלכה

משנה ברורה

בטור שמענו לקח הרמ"א דינו, כבאר בו בקריא דמרי שכותב לאחרים כדי שיקראו בחל-המועד גיפא מעות חסדיו, וכן קטב במאמר סודי וזה לשונו: או שיקנה לו וכו', כבאר בבית-יוסף שדבר זה שנוי במחלוקת, דלהרמב"ם והאומנים לא התיר כאן טפי ממה שהתיר בשאר מקומות, ולא שירקן התם כי אם זרקא דאין לו מה יאכל, אבל לרש"י והרא"ש והטור ושאר פוסקים סביר דהכא שרי טפי, ואפלו ישלחו מה לאכל שרי פדו שיקנה לו יזרר ברהו, ואם כן קנה לו להרמ"א לקח בלשון של אוסרים, אלא שכן דרשו רמ"ם בפרה מקומות לקח דבריו שלא בלשון מחלוקת וכו"ם המ"א: מיהו מדברי הלבוש שטעם דהרמ"א פתח בן לפי מה שהתם שנתנהם לתיב תשלוח בחל-המועד ועל"פ מה שכתב סנו בבית-יוסף טעם מחלוקת הרמב"ם והרא"ש, דהרמב"ם יסבר דאין להניח תשלוח בחל-המועד ודכדקמא לן לעיל סימן לא, והרא"ש אדיל לטעמה דסבירא לה התם דמניחין תשלוח בחל-המועד ולכן מקלילין טפי במלאכה זו, ע"פ שם, ולפי זה יש לומר דהרמ"א לא פליג אהרמב"ם, דהר"ן ז"ל נמשך אחר מה שפסק לעיל סימן לא, והרמ"א ז"ל כתב מה שכתב לפי מה שהם, והכי נראה מדברי הרב ב"ח ז"ל סוף אות ב, עד כאן לשונו. תרי לנו הלבוש והפ"ח והפאמר-מרדכי פלם סוברים דאין להחיד לכתב לאחר בשביל הרחמה, פי אם במועד בשביל קיום מצוות חסדיו, וכן כותב גם בספר ונע"ל, ועל"פ זה נסתבר דברי הרמב"ם: * ואפלו על דבר פרקמטיא שאינה אבודה, הנה ידוע דאפלו מעשה הדין אינו מתיר כי אם לצורך המועד, והכא טאי צדור המועד איכא? ונצאנו שבין-המקומות שהריגיש בהו (כסב) אפשר דהש"ב קצת צדור המועד, וצדור ציון קצת, עד כאן לשונו. ואולי נפתחו, דאי לאו הכי יש לו צער ומנוע שמחת התגל, והוא חסד גדול, דאסרין נחיר קל ענין סודות על-ידי זה, וכאמ"ל לא ידעתי מאי לה להפית יוסף להקל בכתובה לצדור פרקמטיא, והפשוט ומצאתי און לי כספר שבילי תלקט בספר רבה וזה לשונו: ואגרות של רשות, יש ספקים דזו היא שאילת שלום, דכיון שאינו כותב צרכיו כלל אלא שאילת שלום דריחא ליבא טרחה סוף פתיחה ולא דמיא למלאכה קלה, הלכך ספר דלא קרי מי אם נמסל בעלמא וכו'; וכתב ר' אביגדור פט"ו צדור חשיב על דברי האגרת שפותרין במועד לשלח מקום למקום: אם הוא על עסק פרקמטיא שאינה אבודה או שאר משה ומסן שבין אדם לחברו, אין התיר במה שעושים דבר שנוי בעובל, שתרי שנינו אין מניחין אפילו אות אחת בספר הענין, וכאן אי אפשר שלא לקח אות אחת פדוקה, וכן כתבו פלמדי רב"א ז"ל וכו', אבל באגרות של שלומים יש נחמין התיר ואמרים דהנה אגרות-רשות דתנן גאלו פותרין בפועל, מיהו, אם פון מלאכתו במועד, שתיה יכול לכתב מקום, אוסר שם ברוח-הקדוש, עד כאן לשונו. תרי לך בקריא דאפלו אם נחיר לענין שאילת שלום, על-פ"פנים מכפבים לענין פרקמטיא שאינה אבודה כדאי יש להקמיר, אם לא בכתיבת טשיט"א ועל-ידי שמי, וגם בהו נמשך על מה שזכרנו: * ויש אוסרין בשאלת שלום, ע"פ בבית-יוסף דאפלו לדעת המחמירין ספר לקח אגרת של רשות, דהנה שטרי הממשלה כתבם וצוים, ובשגל-הלקט יאיתי בשם רב נחשון קאון ובשם רב יצחק גאון: אגרות רשות הוא כתב שכותב רש"י-גלותא ונחון לו רשות ללמד לישראל אסור והתיר ולהורות להן דבריהם, עד כאן לשונו, ולכאורה הוא קשין כפסוקי-ספר שנותנין חיים:

שער הענין

(כ) כגון-אברהם בשם רש"י ורש"י, ודעת ספן-אברהם דלא גרע זה מפסקי-דינים: (כא) פרי-מגדים: (כב) רמב"ם ושאר פוסקים: (ג) פרי-מגדים, ומצאתי ברמב"ם וזה לשונו: יש תמא מה צדור יש פנה? ויש לומר, כיון שהיא לצדור עניני יום-טוב, אי נמי, כפני שמחת התגל שלא יהא פדאנה, ויש פון צדור למשלה או למי שנשמחלו לו, עד כאן לשונו, וע"פ כבאר הלכה מה שכתבתי לענין פרקמטיא: (ג) שלחן-עצ"ש ששים בראש הספר, דאפלו מעשה הדין וצדור המועד אינו מתיר כי אם בשלח כת מלאכתו במועד, והתיר כן מצאתי בדברינו לענין אגרות-שלום בקריא בספר שבילי-הלקט סימן וכה, ע"פ שם: (ג) כגון-אברהם ושי"א, דלא קט"ז: (ג) כגון-אברהם: (ג) מצאתי-השקל:

הלכות הל' המועד סימן תקמ"ה

(ט) להקמיר *אפלו בכתיבה שלגו (לה) שהיא כתיבה משיט"א: ו' שאין כותבין (י) (לו) שטר"חוב במועד. ואם אינו מאמינו מלוח ללוח (לי) (ותלוח צריך למעות) (לה) 'או שאין לו לסופר מה יאכל, הרי זה יכתב: הגה ומתור (לט) לכתב שטר"מכירה במועד (ותספוח), (מ) אכל אין לכתב שטר (יא) אריסות וקבלנות (מא) שקבל קדם המועד (ריבוי יחס): ז' (מב) לכל הדברים שמתר לכתב, אפלו בלא שנוי מתר, וכל מה שאסור לכתב, (מג) *אפלו על-ידי שנוי (יד) אסור: הגה ובלוחות

ט טשנר שם
י כהוש ש"י שם
כ קרובי בלש הר"ר
ל טור בשם ריב"א

באר היטב

שיטתו. הקצת נוקטין לעשות שורה העליונה עקמה. וט"ו העלה דהמקל בלא שנוי לא הפסיד ולשפיר יש לסתף על פסק כ"י, ע"ש: (י) שט"ח. ראם נתן לו המעות מתר לכתב, היש לחש שמא נמחזו העדים, מ"א: (יא) אריסות. האחרונים העלו דאין הלוקח פוז מקניה לאריס וקבלנות, דבשניהם אם נעשו קדם המועד נעשה רוצה לכתב, אם היה לו אגס שלא היה לו זמן לכתב קדם מועד, מתר בשניהם, ואם לאו אסור בשניהם, עין ט"ז: (יג) אסור. עסיק

לכ"ע. ועין ט"ו שקבל בכתיבה, ע"ש: (ט) להקמיר. צ"ל ונהגו להקמיר לשנות אפלו וכי, וכ"ה בד"מ. והשנוי הוא שכותבין באלקטור, ואע"כ לא מקרי שנוי אלא כשגוף האותיות שבוים, מ"מ פון שמדינת מתר אבות-שלום בלא שנוי כמ"ש המתפר אלא שנהגו לשנות, די בשנוי זה, אכל קתבים האסורים לכתב אסורים אפלו באלקטור, ככ"ל ר"מ. רוב פוסקים כתבו דמשיט"א לא מקרי כתב קלל, ואפשר דמשמע זה נהגו להקל בכל הקתבים, ויש להם על מה

באר הגולה

* אפלו בכתיבה שלגו שהיא כתיבה משיט"א. עין משנה ברורה. והנה אף דלענין שבת קמא לן ההתחבט בכל כתב ולשון של פל אפה הוב, ומאי גרעא כתב עברית מקו? צריך לומר דאף-על-פירן לענין חלי-המועד לא אסור כי אם כתב שהוא מצוה אפן, וחסם כתב לכו פתב אשמית מקרי מצוה הדין. ובספר מור וקציעה בארר בענין זה ודעתו שיש להחמיר גם במשיט"א על-כ"ל פנים ככתב די סופר, וכמו שנהגו להיות לצבור לקבל גאה ויחיד לקמיותיהם שהוא מצוה אפן, לסיכך נכון שלא יכתב כתיבה גאה באיזה כתב ולשון שהוא, בין משיט"א בין בכתב העכו"ם, כי הכל כתב הוא לכל אפה כתיבה וכלשונה, עד כאן לשונו. ואף שהעולם נהגו להקל בזה ואין לקחות בידן שיש להם על מי שיטתו, מפל מקום טוב לחש לדבריו²⁸) אם לא לערף גדול, ובפרט לענין פרקמטרא שאינה אבודה צדדי נכון למעט לכתב אדות זה דחל-המועד כל מה שיוכל:

משנה ברורה
שלום בלא שנוי, כמו שכתב הרב פת"י-וסף, אלא שנהגו לשנות, די בשנוי זה: (לה) שהיא כתיבה משיט"א. וכמה אחרונים כתבו (לה) דבמדינתנו נהגו להקל בכתב משיט"א וכן פכתב שלגו דאינו מצוה אפן, ויש להם על מה שיטתו, והמחמיר יחמיר לעצמו, (לו) ונהגין לשנות קצת לעשות שורה עליונה עקמה. ועין בבאור הלכה, נדע, דבפרקמטרא אבודה, לגלי עלמא יכול לכתב אפלו בכתב שהוא מצוה אפן ואין צריך לשנות כלל²⁹): ו' (לו) שטר"חוב במועד. היכול להמתין לכתב את השטר אחר המועד. ראם כבר נתן לו המעות (לו) אפלו בפני עדים וקנין, מתר לכתב, היש לחש שמא נמחזו העדים ויכפר אחר-כך, וכמו שכתב סעיף ה פני מתנות [מ"א, וכן הוא

בירושלמי: (לו) והלוח צריך למעות. בחל-המועד (לב) אפלו שאינו לצרף המועד, אכל בשלוח לצרף אחר המועד אסור. ואם לא יקצא אחר המועד מעות ללוח (לט) מתר לכתב, דהרי לה דבר האבד³⁰): (לח) או שאין לו לסופר מה יאכל. לדעת המגן-אברהם לעיל פסימן תקמ"ב, (מ) הניו דוקא שאין לו כלל אפלו לחם ומים, ולהיש-אומרים שם, הניו שאין לו כדי צרכו לשמחת יום-טוב: (לט) לכתב שטר"מכירה במועד. כגון שמכר לו קרקע (מ) לצרף המועד³¹) כגון שהיה צריך לחפר שם טיט לתקן תנורו לצרף המועד, וכ"ל פסימן חקמ, וכי האי ג'נא), וכ"ל פסימן חקלט פסעיף יב, אכל כשפכר (מג) קדם מועד אסור לכתב במועד אף-על-פי שיש לחש שיתחור פהן, כמו שטר-אריסות דאסור לקמה נאם לא (מג) דהיה לו אגס (מד) או שלא היה לו פנאי לכתב (מה) קדם מועד, והשעם, דאף שיתחור המוכר או בעל-השדה ליכא פסידא ללוקח או להאריס, (מו) היכול לקנות שדה או לקבל באריסות במקום אחר. ואם המוכר צריך למעות ואין הלוקח רוצה לתן לו כל זמן שאין כותב לו שטר-מכירה, נראה דמתר, וכ"ל לענין הלואה: (מ) אכל אין לכתב שטר אריסות וכו'. פאמת הוא הדין בשטר-מכירה אם מכר לו קדם המועד גם-כן אסור וכ"ל, אלא משום דלענין שטר-מכירה יכול לציר התר כתיבה כגון שמכרו במועד לצרף המועד, מה שאין פן באריסות וקבלנות לא שנה לומר שקבל השדה לצרף המועד, ולהכי שנה תכתב 'אכל': (מא) שקבל קדם המועד. ולא אמרינן בזה דהני דבר האבד, וכ"ל. מיהו, אם נאנס או לא היה לו פנאי לכתב קדם המועד (מו) מתר אף לענין הכירות וקבלנות. אם שלח שלווחו לידי, מתר למשלח לכתב לו אגרת בענין סחורתו, דכל זה תרי דבר האבד [ח"א], והניו בשלא פון מלאכתו במועד: ז' (מב) כל הדברים וכו'. הניו המבארים לעיל פסעיף ה או שהוא דבר האבד: (מג) אפלו על-ידי שנוי אסור. פרוש, שעושה שנוי פירו (מח) בשעת הכתיבה, כגון שאוחז הקילמוס (מט) פין גודל לאצבע, או שעושה שורות צגלות או עקמות והכתב עצמו אין בו שנוי, זה אסור, אכל אם יש שנוי פכתב עצמו, כגון שעושה האותיות תחוכות ושבויות באמצעותן והיו"ד עושה אותו פצין עגול קטן, וזהו מתר. וזהו לענין כתיבה מרפע, אכל לענין

שער הצינור

(לה) ביח וט"ו ואלה רבה ושי"א: (לו) מגן-אברהם: (לי) פרי-מגדים: (לח) כן כתב המגן-אברהם במסקנתו לפי דברי הרמב"ם וכן ברש"י של הר"י. ובגמרא יוסף נזכר בסתמא ויהלוח צריך למעות, ומשמע גס"פן כמו לדעת הרמב"ם, וכן העתיק השלחן-עצ"ש ומה"א: (מ) מגן-אברהם ושי"א: (מ) והשלחן-עצ"ש ומה"א בתחלת חבורו העתיק לדינא כהמגן-אברהם, ומה שהחירו בשביל פועל הניו שאין לו לפועל כלל אפלו לחם ומים, והכא בענינו העתיק דאפלו יש לו מה לאכל ושכר הכתיבה יהיה לו להנותה גס"פן שרי, ואשמיתתה הסתמא דילפינן שם דין פועל מדין לקבל השנוי במשנתנו: (מא) מגן-אברהם והגר"א: (מב) ט"ו ומגן-אברהם. ובתורת-האדם נאיתי השעם, דהוא רק נסח נוח המודמן במועד ולא מקרי פסידא להאריס, ולפי דבריו אפשר דאף אם היה לו אגס קדם המועד ולא היה יכול לכתב, הוה אסור, והוא הדין לענין שטר-מכירה, ושלא קודמי התוספות וצריך עיון: (מג) אלה רבה ושי"א: (מח) אף דבאמת במגן-אברהם לא נזכר שום תנאי להלק בין היה לו אגס קדם המועד או לא, ואפשר דלמעטו בכל תני אסור וכן לדברי הרמב"ם הנ"ל, מפל מקום אי אפשר לחלק על התוספות פל"מן שאין לנו ראה מבררת לה, ובפרט שבבית-יוסף וכן בדברי-משנה הארף טביאין את דבריהם להלכה, והעמיקו השי"ו ואלה רבה ושי"א: (מ) מגן-אברהם. ולכאורה למה לא נתייר בשביל המוכר שפא לא יזמן לו קונה אחר מוחו, ואפשר דכשם שאמרינן גבי לוקח שיוזמן הכי גבי גבי מוכר, וכן משמע קצת מלשון התוספתא דרבנן אין חוששין כלל שמא נקמנו אחר, לא לענין אריס ולא לענין בעל-הבית, והוא הדין בענינו לענין מכר: (מז) ט"ו ואלה רבה ושלחן-עצ"ש ומה"א: (מח) ט"ו ושי"א: (מט) אף דבתורת-האדם בשם אהרן סנהדרין התייר זה, פמוכא בבית-יוסף, עס-פל"נה מלשון המתפר פפי מה שבאר השי"ו משמע שנחמיר בזה, ובאמת פין דערך האסור בחל-המועד משום טרח, כדאיתא בפרק ב, ובזה יש יותר עמל וטרח. ועין בבאור הגר"א שכתב טולא חלק בכתיבה, וכלל גם ענין זה:

תְּלֻבוֹת הַלְמוּעֵד סִימָן תְּקֻמָּה

בִּיאורִים וּמוֹסָפִים

מעשה אומן, ועוד שכיון שאינו לצורך המועד אסור אף מעשה הדיוט.

[משנ"ב ס"ק לו]

[אם לא ימצא אתר המועד מעות ללות מקר לכתב, דהני לה דקר קאבד²⁹].

29) ואם ליה את הכסף לצורך הגדלת עסקיו, דעת הגרשו"א איערבך (שש"ב פס"ז הע' עד) שאין זה נחשב כדבר האבד אלא כמעט רווח, ואסור לכתוב עבור הלואה כזו שטר במועד. אכן, אם מקבל הלואה גדולה במיוחד שאינה מצויה בזמן אחר, מותר לכתוב עליה שטר אף שהיא לצורך הגדלת עסקיו ורווחיו, כיון שהזמנה הדבר לדין יריד המבואר לעיל (סי' תקלט ס"ק יח), שכל רווח גדול שאינו מצוי נחשב כדבר האבד.

[משנ"ב ס"ק לט]

לצ"ק המועד³⁰.

30) והוא הדין במקום שעלול להיות הפסד אם לא יכתוב, כגון התורם לצדקה ומתנה את תרומתו בכתובת קבלה כנגד התרומה, וכן תורם הרוצה לתרום באמצעות שיק, דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסד-ד) שבאופן כזה מותר לכתוב, כיון שאם לא יתרום כעת שמא לא יהיה בדעתו לתרום אחר המועד.

[משנ"ב ס"ק לה]

ואין צריקה לשנות כלל²⁷].

27) ואף שלענין מי שכותב חידושי תורה במועד [שמבואר בשו"ע להלן ס"ט שמוותר לכותבם במועד כדי שלא ישכחם], כתב המשנ"ב (ס"ק מז) שמו"מ צריך לכתוב בכתב משיט"א, ואם צריך לכתוב אות מרובעת יעשה שינוי ויכתוב אות שבורה, ביאר הגרשו"א איערבך (שש"ב פס"ז הע' עו) שבפרקמטיא צריך לכתוב את ההשבוך באופן שאם הלקוח יבקשנו יוכל להראותו, ועל כן מן הראוי לכתבו יפה, מה שאין כן חידושי תורה יכול לכתוב באופן שיבין הוא עצמו אף אם לא יהיה כתב יפה כל כך. ולפי זה כתב שכשכותב בפרקמטיא לעצמו יהא טעון שינוי.

ולענין מי שמצא אבידה ורוצה לתלות מודעה על דבר האבידה, דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' קכה) שיש לכתוב את השורה העליונה עקומה, וכן הביא בספר משפט האבידה (סי' רסז ס"ג שגרי צדק ס"ק כז).

[ביה"ל ד"ה אפלו בכתיבה]

מקל מקום טוב לחש לדבקה²⁸].

28) וכן לענין לקבול לפני ערבאות במועד, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תקלט ס"ק יב) שאם אינו דבר האבד, מותר לעשות כן רק בעל פה ולא בכתב, וביאר בשעה"צ שם (ס"ק יג) שני טעמים בזה, האחד משום שכמה אחרונים כתבו שכתב לשונות העמים נחשב

